

EEN MISLUKT PROJECT

De Synodale vertaling van het Nieuwe Testament uit 1868

Dr. M.J. Aalders is gereformeerd predikant te Amstelveen.

¹ De verschijning in afleveringen begon in 1867, vandaar dat dit jaartal vaak wordt gebruikt. Ik heb echter geen complete uitgave kunnen vinden waarin een ander jaartal dan 1868 wordt genoemd.

² Eerder werd hier aandacht aan besteed door G.J. Vos Azn, *De nieuwe, synodale bijbelvertaling, inzonderheid van de vijf historische boeken des Nieuwen Testaments* (Utrecht 1870), met een zeer negatief oordeel over deze vertaling; N. de Jager Meezenbroek, *De geschiedenis van de nieuwe synodale vertaling van het Nieuwe Testament* (Doetinchem 1899), die positiever van oordeel was; J.J. Kijne, 'Bijbelvertalingen in Nederland', *Rondom het Woord* 4 (1970) 4, 370-379; C. Houtman, *Nederlandse vertalingen van het Oude Testament* (Den Haag 1980); C. Houtman, 'De Leidse en de Utrechtse vertaling', in: A.W.G. Jaakke en E.W. Tuinstra, *Om een verstaanbare bijbel. Nederlandse bijbelvertalingen na de Statenbijbel* (Haarlem 1990) 201-224;

Het samenstellen van een nieuwe bijbelvertaling is niet zonder risico. Het is een grote onderneming, en of het project zal slagen valt van te voren niet met zekerheid te zeggen. De vertalers kunnen er op rekenen dat zowel deskundigen als leken met commentaar komen. Maar ook de houding van het grote publiek is van belang om het project tot een goed einde te brengen. Zal de nieuwe vertaling geaccepteerd worden? Een aantal bijbelvertalingen heeft het om die reden inderdaad 'niet gehaald'. Dit geldt ook de zogenaamde synodale vertaling van het Nieuwe Testament die in 1868 verscheen.¹ Meer dan twintig jaar was er over gesproken en aan gewerkt. Maar toen de vertaling gereed was, vond hij nauwelijks aftrek. Dat lag niet aan de kwaliteit: de vertaling zelf althans staat goed bekend. Maar waar lag het dan aan? In dit artikel wil ik de aanloopmoeilijkheden in kaart brengen, (kort) aandacht schenken aan de receptie en tot slot ingaan op de vraag waarom deze vertaling geen aftrek gevonden heeft.²

Aanloopmoeilijkheden

In 1842 kreeg het Nederlandsch Bijbelgenootschap, dat tot dan toe een monopolie-positie had, te maken met buitenlandse concurrentie. Het Britsch- en Buitenlandsch Bijbelgenootschap bleek namelijk in staat zeer goedkope bijbels op de Nederlandse markt te brengen. Als gevolg daarvan daalden de verkoopcijfers van het NBG tot een bedenkelijk niveau, en daarmee ook de inkomsten van het Bijbelgenootschap. Onderhandelingen van het NBG met de drukkers over een lagere prijs hadden niet tot het gewenste resultaat geleid. Daardoor zag het NBG zich in 1844 genoodzaakt zich tot de synode wenden. Het bijbelgenootschap bepleitte een revisie van de Statenvertaling. Een belangrijk argument was het feit dat langzamerhand talloze verschillende spellingwijzen gehanteerd werden. Nederig vroeg het Bijbelgenootschap de synode om toestemming, en, vooral, om een synodale autorisatie van de voorgenomen vertaling.³